

Redacția și Administrația:
Budapesta, VII., Nyár-utca 1.

Aci sunt a să trimită tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primesc anunțuri cu
prețurile cele mai mederate.

Un număr 10 fileri.

ADEVĂRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — — — 1 coroană

Pentru străinătate:

Pe 1 an — — — — 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — — — 1 dolar

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactata de un comitet.

Apare în prima Vineri după 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

MUNCITORI!

Sunt 7 ani de când a văzut de primată lumina zilei, o foaie socialdemocrată românească în Ungaria. În acești 7 ani, a trecut prin multe persecuții și confiscări, am suferit mulți ani închisori și multe pedepse în bani. Toată ceata slugilor capitaliste procurori, solgăbirăi, căpitani de orașe, jandarmi, polițai au năvălit asupra noastră, spre a ne distruge și sugruma cuvântul, ca să nu mai putem răspândi lumina socialismului în clasa muncitoare. De ce oare această ură, această dușmănie împotriva noastră?

Pentru-că foile noastre întotdeauna a luminat muncitorimea, asupra politicii lor murdare de clasă, pentru-că am pretins întotdeauna drepturi poporului, precum am spus întotdeauna adevărul, despre faptele lor.

În 7 ani s'a schimbat mulți procurori, mulți căpitani de poliție, mulți solgăbirăi și au venit alții și vor mai veni, însă pe noi nu ne va amuți, pentru-că *adevărul* și *dreptatea e pe partea noastră*.

Însă nu-i destul numai aceia, că rezistăm lanțurilor clasei stăpânitoare, mai avem încă o altă datorie foarte mare, *de-a răspândi în toate părțile, pe unde ne întoarcem ideea mântuitoare a socialismului*. Trăim zile grele, suntem înaintea unei lupte mari, a luptei pentru *cucerirea votului universal*, și această luptă nu trebuie să ne găsească nepregătiți.

Dela un cap la altul al țării, poporul geme sub călcăiul guvernului coalitionist, sau dacă nu mai poate răbda, își ia lumea în cap și pleacă spre America, unde poate mai ușor câștiga o bucată de pâine, și unde e mai liber ca în țara lui. *Muncitorii dela orașe stau să piară de foame, satele să golesc, fug țărani, oameni în plină putere de muncă, pentru-că muncind trădesc mai rău ca vitele. Dar când nu muncesc?!*

Iar pentru a pune capăt acestor mizerii, trebuie ca să ducem o luptă crâncenă, din care luptă trebuie să ne luăm toți partea, primul pas spre libertate și îmbunătățirea traiului nostru e *întărirea pressei noastre*, pentru-că având muncitorimea o presă puternică, va putea pune stavilă politicii banditești a clasei stăpânitoare. *Presă clasei muncitoare e facla de lumină a intereselor ei*.

Pentru întărirea pressei noastre, acum a sosit timpul ca să jertfim și noi o zi pentru ea și anume: **Ziua de 31 Octombrie n., e ziua**

„Adevărului“ și „Glasul Poporului“.

În această zi fiecare tovarăș să-și țină de datorință să facă cel puțin un abonent. *Comitetele secțiilor să țină de urgență ședință*, spre a discuta modul cel mai nimerit pentru a face noi abonați foilor noastre, iar acolo unde se poate, să se țină adunări, cu ordinea de zi: *Foile noastre*. Însă unde nu-s secțiuni, tovarășii abonați să-și facă singuri datoria de-a aduce noi abonați la foile noastre.

Toți trebuie să muncim, dacă fiecare dintre noi în această zi va aduce numai un abonent nou la foile noastre, deja vom fi de două-ori atâți luptători pentru drepturile poporului apăsător din Ungaria. *Cel-ce va sta nepăsător în această zi, acela nu e tovarăș!*

La muncă deci!

Comitetul de redacție.

Chestia română și ministrul de culte Apponyi.

Toată presa română, cât și cea maghiară din Ungaria, nu se ocupă de altceva decât de conflictul iscat între ministrul de culte Apponyi și între capii bisericii române gr.-orientale, pentru ordinul dat de ministru, ca catechismul, să se învețe de aici înainte în școlile române în limba maghiară.

Ca document aduce, că fiecare cetățean al acestei țări trebuie să cunoască limba oficială a statului, bun înțeles limba maghiară.

Ear capii bisericilor gr.-ort. bazați pe legile bisericesti, în cari guvernul n'are dreptul de-a se amesteca, au negat pretinderea ministrului.

La asta, ministrul Apponyi a amenințat cu detragerea congruei preoțești.

Că ce țântă are Apponyi, cu acest ordin o știm, maghiarizarea. Și că clericali români, să pun pept la pept cu guvernantii, asta e chestia lor fundamentală, pe care ei nu vreau s'o arate la lumina zilei. Cine-a mai văzut, ca clericalismul să poarte lupte cu guvernele? Când ei sunt unelte de cari se folosesc guvernantii statelor, cât și capi-
liștii.

Oare nu pe ei îi folosește statul la creșterea poporului pe baza așteptării, *supunerii, umilinței?*

Oare nu ei sunt aceia, cari din popor fac boi, cari să tragă la carul încărcat cu aur al capitalului și lui îi rămâne numai urmele sbicieiului capitalist.

Însă ne miră foarte mult această luptă între ei, pentru-că ei nu pot exista unul fără altul, ca și cum nu poate exista capitalul fără muncă.

Dar fiindcă totuși s'a iscat acest conflict, însămnă, că s'au lovit unii pe alții în existență, fără a se observa.

Anume: Apponyi voeste maghiarizarea tuturor naționalităților din Ungaria, însă fiindcă nu i-a reușit prin legi și temniți, începe pe altă cale. S'a votat congrua preoților, și acum, aceia cari nu se supun ordinației lui, ca să predea în școlile române catechismul în limba maghiară, li-o detrage. Pentru-că el știe, că copilul ce educație capătă de mic, așa va fi, când va deveni om. Când toți cetățenii vor fi crescuți pe bazele și principiile maghiare, atunci și dominarea șovinismului lor să va lungi. Va pune capăt luptelor naționalităților din Ungaria etc., și va mai rămânea ca să se lupte cu muncitorimea organizată.

Însă, că i-o reuși într-o dată a zdrobi pe cei dintâi nu știm, dar pe cei de-a doilea,

adeacă socialismul, care e bazat pe lupta de clasă, nici-odată.

În cadrele socialismului, fiecare națiune, are dreptul de-a se educa și cultiva în propria-i limbă maternă, și aceia va învăța ce va afla de bun, corespunzător timpurilor de atunci.

S'acuma să vedem cauza, ce-i face pe clericali să protesteze, în contra ordinului ministerial.

Oare nu li-e d-lor tot una, că protestesc acei micuți băeți românește eu catechismul, sau ungurește. Religia e tot una în ori-ce limbă s'ar da ea, dar nu e tot una d-lor, că își perd clienții, cari sunt de tuns și de muls, ș'apoi perzând credincioșii nu va mai avea partid puternic, precum ce vor face la alegeri de deputat și alte scaune înalte. . . . Astea îi doare pe d-lor, și nu limba.

Ca dovadă cât de mult țin clericali unii la alții, ne dovedește clericali romano-catolici, cari încurajează prin sprijinul lor clericalismul român, ca să lupte energie contra ordinului ministerial, cu toate că clericaliștii maghiari, dau educație în școli pe baza urei de rasă contra Românilor, iar clericaliștii români, contra Ungurilor. Iar când unul sau altul a ajuns în pericol atunci își laolaltă.

Oare cine-ar putea spune acum, că țânta lor nu e una? Întărirea partidului lor și prostirea poporului pe limii cât mai întinse. . . .

Noi socialdemocrați condamnăm, atât pe Apponyi, cât și pe clericalismul român și maghiar, pentru ticăloasa lor politică, ce-o face pe spatele poporului.

Însă protestăm în ceea-ce privește maghiarizarea unei națiuni în numele modernismului și al humanismului. Drept trebuie să aibă fiecare națiune a se cultiva în limba ei maternă.

Catechismul ar fi mai bine, a nu se mai învăța în nici un fel de limbă.

Școala e pentru educație și cultură modernă și nu pentru catechizare, care e pedecă înaintării culturii moderne. Catechismul, în biserici să se învețe. I. Mihut.

RĂVAȘ.

Recolta din Ungaria.

Avem înaintea noastră raportul ministrului de agricultură ungar, relativ la recolta anului curent, datat din 15 August. Amăsurat acestuia vedem, că cea mai slabă recoltă e a grâului, care în anul acesta a dat cu opt milioane măji metrice mai puțin ca anul trecut, deși anul trecut încă a fost slab. Săcara este ca și anul trecut. Recolta mai bună decât anul trecut a dat ovășul (cu 3 și jumătate milioane măji metrice mai mult decât anul trecut) și orzul (cu 3 milioane măji metrice mai mult, decât anul trecut).

De asemenea pare a fi în anul acesta mai bună recolta cucuruzului și a cartofilor, decât anul trecut.

La cucuruz promite o creștere de vre-o 5 milioane măji metrice mai mult, decât în anul trecut, iar la cartofi (crumpi) o creștere de vre-o 8 milioane măji metrice. Pe baza raportului ministrului, de agricultură, — starea din 15 August st. n. — ni-se

prezentează recolta anului curent în următorul mod:

Grâu — — —	33,513.000	măși	metriche
Secară — — —	12,441.900	"	"
Orz — — —	15,534.500	"	"
Ovăș — — —	13,619.300	"	"
Cucuruz — — —	42,497.800	"	"
Cartofi — — —	46,234.000	"	"

Aceasta e recolta în întreaga țară unguerească.

De această recoltă mult sau mai puțin, se bucură numai grofii, baronii, clericali și mari proprietari de pământuri, în a căror hambare fără funduri să înmormântează, făcând specula fără simț, pentru timpurile critice, când va slăbi recolta, spre a trage cât mai multe venituri în urma ei, de pe spatel muncitorimeii.

Iar muncitorimea, care a muncit din greu, din zorile dimineții și până la scăpat de soare în întunecul serii, au arat, au grăpat, au săpat, au plivit, au cosit, au strâns, și-au secerat, și grâul, ovășul, orzu, săcara, cucuruz, cartofii, curățite de neghină, le-a predat ca aurul, ca argintul hambarelor domnești. Ei nu se pot bucura de această recoltă prelucrată cu sudori de sânge, cu trudă amară de mâinile lor. A lor răsplată, e mizeria, și drumul spre America.

Bucură-te muncitorule, pământul dă roade însă nu pentru întreaga omenime. De aceea, voi, muncitorilor sunteți chemați, a vă revolta pe baza religiunii, ca să fiți împărțiți și să vă bucurați și voi — în urma muncii voastre — de roadele naturii.

Consiliu de ministrii.

Sosind ministrii toți în capitală, s'au hotărât a face și ei ceva, s'au strâns la locuința lui Franți Kossuth, unde și-au ținut consiliu (sfatul).

Consiliul a durat în 3 zile de-a rândul, însă fără nici un rezultat.

După asta Wekerle a plecat la Viena, unde a fost primit în audiență de rege. Audiența a durat două ore, care iarăși s'au isprăvit fără rezultat.

Guvernul, pacostea țării unguerești, n'ar abize așa ușor de guvern, de aceea caută modul cel mai potrivit, cum ar putea să-și asigure scaunele ministeriale și pe mai departe, ca să-și poată continua lupta lor murdară contra poporului.

Atâta știm, că Viena are să-i mai folosească pentru votarea de noi zeci de milioane, pentru întărirea militarismului austro-ungar, cari sarcini vor pica iarăși pe spatel proletarietului.

Poporul e bun a plăti dările cele mari, dar ca să-i de-a drepturi, asta nu.

E vorba, că în cel mai scurt timp — neajungând la înțelegere — cabinetul Wekerle, o să-și de-a dimisia. Bine-ar fi! Poporul așteaptă chiar, ca aceste pacoste să se ducă, unde și-a dus mutu iapa. . .

In fața noilor lupte.

Cu ocaziunea sfârșitei vacanțelor politice, muncitorimea din întreaga țară, pășește din nou în luptele ce le duce de zeci de ani, suferind temniți, amende, expulzări și multe alte jertfe de sânge, pentru eluptionea democraticului vot universal.

Incetul cu incetul, se re'ntorc toți politicienii în capitala țării, spre a se pune din în conțelegere unii cu alții, pe munca hoherască, a căror victimă e cel mai elementar drept al proletarietului ungar *votul universal, egal și secret*.

La tot cazul muncitorimea conștientă fără drepturi politice a Ungariei nu poate privi în liniște, cum se prepară după culise noi atentate contra lor, ci încep luptele din nou, pentru eluptionea Ungariei culturale.

Cel mai bun document de voie de luptă a muncitorimeii conștiente a capitalei, ni-l'a arătat marea adunare ținută Luni seara, în spațioasa sală a teatrului „Intim“ din Budapesta.

La această adunare au luat parte mai

multe mii de tovarăși, toți cu dorul de a lupta până la ultima picătură de sânge, pentru *drepturile poporului*, neducând teama nimănui, dar mai puțin de a unei noi înfricoșate scene, aranjate de poliție, ca: 8 Octomvrie 1908.

Ca președinte al adunării a fost tovarășul *M. Buchinger*, care prin cuvântul său de deschidere s'a ocupat pe larg, cu chestia demonstrației dela 8 Octomvrie anul trecut, arătând cum dintre 25 de tovarăși acuzați pe nedrept, 12 dintre ei au făcut 11 luni în temnița preventivă, (Rușine! striga toți din toate părțile), iar acum în urma sentinței, ei deja de mult și-au implinit pedeapsa. Apoi predă cuvântul tovarășului

Desideriu Bokányi, care prin cuvinte bine alese arată în primul rând ce însemnătate își are adunarea aceasta, și arată cu cifre, date, ce lupte murdare se duc din partea clasei stăpânitoare contra proletarietului pe arena politică a Ungariei. După tovarășul Bokányi în Ungaria pe lângă cel mai democratic vot universal, ar trebui să aibă drept de vot 8,822.960 de persoane. Pe lângă aceste aproape nouă milioane, azi sunt numai 1,119.621 persoane cu drept de vot. Dintre aceștia azi își dau votul abia 60 de procente, adică cam 600.000 persoane; în loc de 8,822.960 abia 600.000 persoane votează.

Arată apoi, diferitele moduri ticăloase ale clasei conducătoare, care constrânge întru atâta dreptul de vot, încât în primul rând pică dela vot femeile, apoi bărbații în jos de 24 ani, rămân apoi bărbații dela 24 ani în sus cari sunt: 3,889.425 persoane cari ar avea drept de vot. Dintre aceia iar pică peste 1 milion, care nu știe scrie și ceta, rămâne apoi din aproape 9 milioane de voturi, numai 2,618.051 de bărbați trecuți de 24 ani, cu drept de vot.

Să ocupă atunci mai pe larg cu proiectul de lege al votului universal, prelucrat de *Kristóffy*, care cu toate că, încă nu a fost adevăratul și democraticul vot universal, dar totuși a împărțit voturile astfel, ca și proletarietul în straturi mai largi să ajungă în șansele politice.

După proiectul lui *Kristóffy*, față de 1,488,418 voturi ale cetățenilor cu carte și mai bogați, stau 1,130.083 voturi ale proletarietului sărac.

La acest proiect și-a dat învoirea chiar și regele.

La asta s'a speriat coalițiunea. A simțit, că prin asta proletarietul va ajunge la desrobire. Au luat puterea în mână prin însărcinarea mai înaltă, ca să prefacă votul universal pe baze cel puțin așa de largi precum l'a făcut *Kristóffy*. Însă coalițiunii ia fost intenția numai de-a ajunge la putere, apoi vor da ei proletarietului vot, așa după-cum ei vor crede.

Cu alcătuirea proiectului de vot universal a fost încredințat *Andrássy*, care fără milă a cioncit proiectul, aruncând la o parte proletarietul prin diferite lucruri murdare, asigurând și pe mai departe elasa burghez-capitalistă, prin votul său ticălos plural.

Iată aici voiu arăta deschilinirea între proiectul lui *Kristóffy* și *Andrássy*. Până-când la:

Kristóffy stau față de 1,130.083 voturi muncitorești, 1,488.418 voturi cetățenești, până atunci la *Andrássy* stau față de 964.561 voturi muncitorești, 3,011.439 voturi cetățenești.

Arată mai departe pentru-ce dorește coalițiunea de-a fi așa? Pentru susținerea parlamentului de azi, care după-cum îl constatăm e compus din 401 deputați maghiari, dintre cari 137 mari proprietari de pământ, 111 advocați și 33 preoți. Va să zică interesul acestora întotdeauna să fie apărat, pentru-că ei sunt majoritatea azi în parlamentul maghiar.

După-ce a mai arătat, cum și în ce formă ar trebui ca să se alcătuiască votul universal, tovarășul președinte *Buchinger* ține vorba de închidere, după care declară adunarea de închisă.

Tovarășii după adunare s'au împărțit în grupuri mici mai mari, iar un grup a plecat pe Bulevardul Elisabeta, demonstrând pe lângă drepturile poporului. Iar când au sosit lângă clubul Royal au isbucnit în strigăte:

— *Să trăiască votul universal și secret.*

— *Jos cu ticălosul vot plural.*

Până-când au sosit un grup de 50 polițiști călări, mulțimea s'a împrăștiat.

Mercuri seara s'a ținut alte trei adunări pe teritoriul capitalei din partea muncitorimeii, contra votului plural.

De aici înainte muncitorimen conștientă a Ungariei va începe luptele din nou, contra dușmanilor poporului și în interesul eluptionea drepturilor poporului.

8 Octomvrie, înaintea tribunalului.

— *Poliția capitalei și Azev-ii maghiari. — Incvizitia în serviciul poliției. — 11 luni închisoare preventivă, tovarăși nevinovați. — Sentința: 11 tovarăși condamnați la nouăzeci luni temnița grea.* —

Nu odată am amintit în foile noastre, ci în mai multe rânduri, despre demonstrația dela 8 Octomvrie, aranjată de muncitorimea conștientă a Budapestei, în contra votului plural și în interesul adevăratului vot universal, direct, egal și secret.

Poliției, înainte i-s'a tras atenția asupra acestei demonstrațiuni, contra votului plural. Și la asta, poliția a făcut tot posibilul, ca să sugrume cu ori-ce preț, glasul muncitorimeii conștiente, spre a le inneca protestația în contra bandei tâlhărești guvernamentale, care se prepara spre înșelarea proletarietului ungar, dându-i la o parte, și în urma acestei înșelări a proletarietului, asigurarea de domnie pe zeci de ani înainte, a clasei feudalo-capitalistă.

Poliția, în seara de 8 Octomvrie, și-a pus în picioare întreaga gardă, trimițând polițiști secreți, ca agenți-provocatori, cari se numiau de tovarăși, și cu inscripția „Drepturi poporului“ pe pept, între masele demonstranților, cari făceau mai mare larmă.

Însă un grup mai mare de demonstrați ce venea pe Calea *Andrássy* la vale, fu oprit de un grup de polițiști călări și pedestri, cari s'au aruncat asupra mulțimeii ce își înainta drumul în liniște, protestând contra votului plural, în mod polițienesc muscălese de fiare sălbatice, tăind în dreapta și-n stânga, în urma căreia a devenit rândul de s'a dat și focuri de revolver.

Însă asta nu s'a documentat, dacă dintre demonstrați s'a dat focurile de revolver, ci nu dintre agenții-provocatori.

După-ce mulțimea s'a împrăștiat care încotro, agenții poliției s'au pus pe lucru, ca să prindă pe făptuitorii, cari au pușcat spre garda polițienească, rănind puțin la braț, pe unul dintre polițiștii călări. Au prins tot ce le-a picat în mână, văzând în ei muncitori, și avea baston de fer la ei, — că așa li-s'a dat poruncă din partea mai marilor poliței — și ducându-i la poliție, fără să fie cătuși de puțin vinovați.

La poliție au fost aduși o sumedenie de tovarăși, cari atât pe drum, cât și în fața căpitanului de inspecție, își declarau nevinovația, însă toate astea n'au ajutat nimic. Au fost duși în odaia înspăimântătoare — care am amintit-o în mai multe rânduri — odaia cu Nr. 126, unde în mod inconvincional deținuții au trebuit să declare astfel, după-cum le-a dictat oamenii poliției.

Deținuții ne mai putând suporta chinurile s'au supus, și-au declarat astfel, după-cum li-s'a dictat.

A doua zi după demonstrație, s'a dus la poliție doi muncitori inconștienți cu numele *Mraz* și *Posch*, cari s'au angajat poliției, că ei primesc a juca rolul de *Azev-i*, ei vor declara toate cum s'au întâmplat, cine sunt aranjatorii demonstrației, și vor depune jurământ.

În urma declarațiilor infame, ale acestor doi Azevi, poliția a mai deținut și pe alți tovarăși, târându-i dela muncă sau de acasă la poliție.

O parte dintre deținuți au fost puși pe picior liber, iar o parte au fost deținuți în închisoare preventivă.

Inchisoarea preventivă a durat 11 luni și 2 zile.

În această cauză, pertractarea s'a început în ziua de 2 Septembrie înaintea tribunalului din Budapesta. Pertractarea a durat 10 zile de-arândul.

Prima-dată a urmat ascultarea martorilor polițieniști, cari nu-și mai aduc bine aminte de toate lucrurile întâmplate.

A urmat apoi ascultarea Azev-ilor Mraz și Posch, cari în urma luării de scurt și punerea diferitelor întrebări crucișe din partea apărătorilor, li-s'au turburat creierii așa, încât n'au putut să răspundă clar. Au vorbit câte toate, însă numai adevărul nu l'au spus. Destul atâta, că cuiu a eșit din sac, Azev-ii au primit în urma spionării lor deșarte posturi bune, prin recomandăția căpitanului polițienesc Boda și a secretarului de stat Szterényi, însă tribunalul în urma zăpăcitelor declarațiuni, nu le-a dat jurământ.

A urmat apoi ascultarea șefului detectivilor Krecsányi, care a negat cele spuse de acuzați, cum-că în beciul poliției în mod incoștios au scos din ei acele declarațiuni pe cari le-a înaintat detectivii săi tribunalului. Și el s'a zăpăcit rău, când a ajuns pe mâna apărătorilor, la mai multe întrebări, n'a fost în stare să dea răspuns.

A urmat ascultarea căpitanului Bónis, comandantul polițiștilor din acea seară. După declarațiunea sa, nu s'ar fi întâmplat acea ciocnire între polițiști și demonstrați, toate ar fi decurs în liniște, dacă poliția ar fi abstat dela asalt, însă el a fost silit să execute porunca mai înaltă. Pentru aceea a dat comanda de asalt.

După ascultarea tuturor martorilor a urmat vorbirea de acuză din partea procurorului regesc Dr. Francisc Héris-Tóth, după care a urmat vorbirile de apărare, ținute din partea alor 6 tovarăși apărători: Dr. Gál Jenő, Dr. Ladányi Ármán, Dr. Landler Jenő, Dr. László Jenő, Dr. Pető Sándor, Dr. Rónai Zoltán.

Vorbirile de apărare a tovarășilor apărători au durat o zi și jumătate, precum au fost cât se poate de pătrunzătoare, au arătat mișelia și fărădelegea comisă față de acuzați, întemnițându-i, maltratându-i, chinându-i pe nedrept, din partea poliției, precum au arătat, că toate declarațiunile martorilor, nu au nici o bază, sunt fără dovezi sigure, în urma cărora acuzații sunt nevinovați.

Cu toate dovezile aduse, nu s'a putut ajuta, de oare-ce n'au voit domnii judecători ca acuzații să scape teafări, cu toate că 11 luni au șezut deja în temniță preventivă, au adus o sentință pe 11 tovarăși acuzați de 90 luni sau 7 ani și jumătate temniță, după care constatăm, că în cauza aceasta, tovarășii acuzați au suferit în închisoarea preventivă înalaltă 11 ani, 2 luni și 19 zile, sau mai bine zis, cu 3 ani, 8 luni și 19 zile mai mult au suferit, decât sentința ce li-s'a croit. Dintre aceștia trei, în urma sentinței de achitare cu totul nevinovați au suferit câte 11 luni și 2 zile închisoare preventivă.

Tribunalul a condamnat pe Molnár Ferenc, Koritár János și Haszon Gyula la câte 10—10 luni, pe Horváth András, Molnár János, Partkó Antal, Apkó Vendel, Haasi Béla și Spacsek Sebestyén la câte 8—8 luni, Allmann Antal și Horváth Nándor la câte 6—6 luni temniță grea.

Ceilalți au fost achitați.

Atât apărătorii cât și procurorul au dat recurs.

Prin aducerea acestei sentințe se vede clar și lămurit, că nu a fost altceva, decât scoaterea din mocirla în care a intrat poliția capitalei. Vom mai reveni.

Guverne oarbe și surde.

Nu văd și nu aud, cum să plâng și să vaietă popoarele de pe întreg globul pământului, de aspirările, de jefuirile și de risipirea banilor celor mulți și scumpi cheltuiți pe lucruri deșarte și lux, cari aduc țări și popoare la ruină, mizerie, precum la foamete.

Și pentru-ce?

A dat curs liber luxului mare și mecanice, care fură proletariatului munca și o bagă în punga capitalismului, care ca individualiști nu-și poate, dar nici nu voeste, spre a-și deschide punga pentru muncitorii săi.

Faptul acesta e întocmai așa, ca și economul cel slab, care să îngrijește numai de gâtul și stomacul său, iar animalele sale de jug, cu care s'a hrănit, le-a lăsat prada mizeriei și foametei.

Guvernele hrănesc din banii staturilor pe toți acei trântori, cari să pun în serviciul lor, cum e și clericalismul, care țin înapoi dela cultura modernă popoarele, a nu le lăsa să se lumineze, spre a cunoaște și ele, care e dreptatea și care e nedreptatea, — tocmai ne ocupăm la alt loc al foii noastre cu un nemaipomenit, care nu în fiecare zi să întâmplă, conflict între clericalism și guvernamaghiar.

Guvernele mai bine dau ajutoare din casele statelor clericaliștilor, decât să-i predea pentru înființarea mai multor școale, în urma cărora s'ar vedea mai multă cultură, mai multă intelectualitate la popoare.

Mai cu seamă la noi în Ungaria, zău, e mare criză de școale. O însemnată parte de copilași rămân fără învățământ, în lipsa de școale.

Atunci nu ne vom putea mira, când cetim statici, în cari cetim, că în Ungaria, sunt cei mai mulți analfabeți.

Iar dintre naționalitățile din Ungaria, noi românii ocupăm primul loc, cu circa 70% la sută analfabeți.

De aceea proletariatul român din Ungaria e și cel mai mult exploatat din toate țăturile.

La astea, pe guvern nu-l interesează, în-tăiu clericalismul și-apoi celălalte.

Afară de astea, guvernele tuturor țărilor, dau ajutoare din caselle țărilor acelorora, cari inventează cele mai noi, cele mai practice arme ucigătoare, puști, gloanțe, tunuri, etc., prin cari mai ușor pot culca la pământ, pe acel proletar care pretinde pâine și drepturi.

Oare acestea-s învățăturile lui Crist?

Pentru a se da lefuri (plăți), cu sutele de milioane împărăților și regilor? Să agite cu guvernele lor și să aducă popoarele lor la moarte și mizerie pentru fabricanții-capitaliști.

Astea toate s'ar putea încungiura, de-opotrivă ar trebui să aibă omenimea atât drepturi cât datorințe.

Să nu ne îndemne guvernării, a ne răscula unii în contra altora, din cauza pâinei, mizeriei, sau din cauza rămânirii după averi a capitalului.

Dar așa credem, că nu mult timp ne va mai îndemna sau sili guvernele la măcelării, de oare-ce din ce merge, proletariatul de pe întreg globul pământului, dă mână cu mână, să solidarizează unii cu alții, și nu se vor mai supune, mai marilor lor.

Vor zice: Și nouă ni-e dragă viața, precum acela pe care voi îl țineți de dușman, acela e prietenul nostru, de-o clasă ne ținem, de: clasa proletară.

Și eu cel mai mare drept vor putea spune cuvintele astea. Pentru-că guvernele să fac oarbe și surde, când e vorba a face vre-un bine proletariatului.

Nimic odată nu fac pe seama proletariatului, cu toate, că imprăstie banii statului, întrați în cassa statului tot de pe spinarea și din sudoarea de sânge a proletariatului, pe seama oficianților statului, clericalismului, militarismului, etc., îmbuibându-i cu lefuri grase, iar proletariatul piară în ne-

gra mizerie, că guvernării să fac orbi și surzi.

Însă proletariatul la timpul seu, va rade pelița din urechile și de pe ochii guvernării, și-i va face să vadă și să audă plângerile și pretinderile proletariatului fără pâine și drepturi.

De aceea și noi proletariatul român din Ungaria, trebuie să ne înfrățim și solidarizăm cu proletariatului internațional și alături de ei să strigăm: Jos cu armata! Jos cu acei-ce risipesc banii contribuți de noi! Jos cu cei-ce primesc banii statului fără ai merita! Jos cu trântorii! Trăiasca proletariatul internațional. Florin.

CRONICA.

— Muncitorii români din Budapesta țin întruniri și conferințe științifice, serate literare în fiecare Duminecă seara la orele 8, în sala ospătării Holecz Marton, VII., Huszár-utza Nr. 10, colț cu Szegényház-tér.

— De-ale muncitorimeii române din Budapesta. Duminecă, în 12 Septembrie, s'a ținut la secțiunea română a partidului socialdemocrat, o conferință asupra „Chestia limbii românești și ministrul Apponyi”. Însă trebuie să declar, că o astfel de discuție s'a încins asupra acestei chestii, de care nu s'a mai pomenit în secțiunea noastră.

La alte conferinți, vorbea conferențiarul și mai unu-doi tovarăși, însă la această chestie s'au insinuat și 20—25 la cuvânt, dacă nu absta o parte din ei dela cuvânt, poate ne-ar fi ajuns zorile zilei cu discuția.

Asta face lupta pentru limbă.

Tovarășul Iosif Csiser, în numele comitetului salută pe cei prezenți și recomandă de președinte pe tovarășul Aurel Cristea, care după cuvântul de deschidere, predă cuvântul tovarășului Ioan Mihuș, care arată pe larg, conflictul devenit între ministrul de culte Apponyi și capii bisericii române, în chestia catechizării în limba maghiară, în școale române din Ungaria, precum arată intenția guvernului actual, din care face parte și ministrul Apponyi, de-a maghiariza cu puterea naționalitățile, precum spune: noi socialiștii protestăm în contra maghiarizării naționalităților, și pretindem sus și tare, ca naționalitățile să-și aibă dreptul de-a se cultiva în propria lor limbă maternă. Urmează tov. Csiser, care spune, că noi nu protestăm din cauza catechismului cum să se învețe românește, unguerește sau chinezește, ci prototăstăm în contra acelorora, cari voesc să ne răpească limba. Urmează tovarășul Otto Ossenkop, care spune, că ar fi mult mai bine, dacă catechismul s'ar lua cu totul dela ordinea zilei, însă limba ni-e căpetenia, pentru care trebuie să luptăm. Urmează tov. Pavel Buciumean care spune, cari sunt cauzele mai de căpetenie, cari au determinat capii bisericii române, ca să nu se supună ordinațiunei minișteriale? Interesul. Urmează tov. Ioan Șteflea, care declară sus și tare spunând, că pe noi nu ne privește catechismul, însă pentru limbă trebuie să luptăm, ca să nu ne-o răpească dușmanii, spre a se putea înțelege și urmașii noștri în limba lor străbună, cum ne înțelegem și noi astăzi.

După ce-a mai luat cuvântul și alții, tovarășul Aurel Cristea urmează cu cuvânt de închidere spunând: E dureros lucru, dar adevărat, noi trebuie să privim cum statul ne maghiarizează, suntem puțini aceia, cari protestăm energie, și în urma protestării noastre să putem pune pedeci maghiarizării, însă prin aceste proteste arătăm, că noi socialiștii, luptăm pentru limba noastră. Precum limba tuturor naționalităților să poată apăra numai în cadrele partidului socialdemocrat.

Partidul socialdemocrat pretinde deplina autonomie a tuturor naționalităților. Până-când pretinșii naionaliști, luptă numai pe de-asupra, proform, luptele lor, sunt lupte

zadarnice, ori-ce încercare a lor față de guverne e zadarnică, numai atunci se va putea câștiga drepturi pe seama poporului român, precum a tuturor naționalităților din Ungaria, dacă naționaliștii vor lupta alături de partidul socialdemocrat. Deci, vă mulțumesc de ascultare și declar conferința de închisă.

— Un oraș de vândut. Ziarul englez „*Matin*” scrie: „Un oraș cu 3000 de suflete e de vândut. Numele orașului este Higham Ferrers, de pe teritoriul grofiei Northampton. Locuitorii acestui oraș sunt oameni cinștiți, liniștiți și conștienți. Acest oraș e averea lordului Fritz William, om foarte bogat și cu inimă bună, nici-când nu nu și-a muștră locuitorii, la caz de nu și-au plătit regulat locuințele. Nici nu-i de mirat, că toți aceia, cu familii mari, cari au fost puși afară din locuințele lor din partea altor proprietari de case, atunci s'au dus pe moșia lordului Fritz William, — care e un teritoriu oriaș — ca să locuiască. Inșă acum s'a plictisit lordul de toate, și-și vinde moșia.”

Iată, proprietatea privată a unui singur om, conține un astfel de teritoriu uriaș, care ar putea să îndestulească și să ferească mii și mii de familii. D-nul lord ar face mai bine, dacă ar preda bordeiele, ieftin locuitorilor lui.

— Viața din mănăstiri. Nu odată am scris, dar în foarte multe rânduri, despre lucrurile murdare ce se fac în mănăstirile sfinte. De data asta vine știrea din Petersburg capitala Rusiei, însă nu scrie curat știrea, că în ce oraș, în ce localitate s'a întâmplat chestia. Destul atâta, că într'un oraș din Rusia, noapte de noapte, călugării, cu miresele lui Cristos călugărițele, au aranjat astfel de grozave petreceri, în-cât și polițistul, ce sta în serviciu la colțul mănăstirii, plângând și scărpinându-se în ceafă, amintea:

— *Așa ceva, de când sunt pe lume, n'am mai văzut.*

Destul atâta, că poliția a trebuit, ca să pună capăt chefulilor și petrecerilor de noapte din mănăstire a călugărilor și călugărițelor, călăriți în general de duhul sfânt. Aceste fapte, au făcut ca să se infurie contra sfinților și sfintelor poliția muscălească, deținând momentan pe aranjatorii acestor petreceri desfrânate în localul — așa-numit — sfânt.

Ce va urma după asta, față de mănăstirea cu petrecerile, știrea din Petersburg nu amintește nimic.

— O greșală s'a strecurat în nrul trecut, la articolul „Puterea solidarității” sub motto la subscriere, în loc de *Max* s'a tipărit numai vre-o 500 exemplare cu *Marx Nordau*, la celelalte s'a corectat.

Din sindicate.

Lucrătorii constructori.

Mergem înainte. — Noi adunări prin provincie.

În luna Iunie comitetul central, a aranjat în diferite părți ale țării, cam 60 de adunări și conferințe. Țânta adunărilor și conferințelor a fost, ca să arate muncitorilor constructori (zidari) din Ungaria, cum trebuie să se poarte, cum să lucreze și cum se agite pentru a-și câștiga o situație mai bună, un traiu mai bun.

Adunările și conferințele n'au fost zadarnice, precum vorbirile ce s'au ținut acolo, n'au rămas fără rezultat.

De aceea colegii și-au împlinit datorițele din toate punctele de vedere, însă mai au foarte multe chemări de împlinit, precum multe-i mai așteaptă.

Momentan după ținerea celor 60 de adunări și conferințe, comitetul central și-a început munca, s'a pus în legătură, cu toți muncitorii constructori din toate celelalte orașe și i-a întrebat, ce năcazuri au, cari trebuiesc lecuite, iar când văd timpul sosit, să se țină adunări și să se înceapă din nou agitație puternică.

Comitetul central aranjează din nou în treizeci de orașe adunări.

Programul adunărilor va fi următorul:

1. *Starea muncitorilor constructori și politica meșterilor.*

2. *Ce e de făcut?*

Aici dăm ziua, când și unde se vor ține adunările printre români. Precum la aceste adunări va fi trimis de centrală ca referent tovarășul *Anton Gollub*, care știe și românește.

Sâmbătă, în 18 Septembrie se va ține adunare în *Sănmiclășul-Mare*.

Duminecă, în 19 Septembrie la *Temeșkutas*.

Luni, în 20 Septembrie la *Panciova*.

Marti, în 21 Septembrie la *Delta*.

Mercuri, în 22 Septembrie la *Reșița*.

Joi, în 23 Septembrie la *Lippa*.

Vineri, în 24 Septembrie la *Hateg*.

Sâmbătă, în 25 Septembrie la *Dej*.

Duminecă, în 26 Septembrie la *Sighișoara*.

Luni, în 27 Septembrie la *Medias*.

Marti, în 28 Septembrie la *Székelyudvarhely*.

Mercuri, în 29 Septembrie la *Brașov*.

Joi, în 30 Septembrie la *Nagyenyed*.

Dela aceste adunări, să nu lipsească nici un lucrător constructor român.

Lucrătorii bărdași. Inștiințare.

Adresa Centralei Sindicatului Muncitorilor Bărdași din Ungaria e: *Budapest, VIII, Bérkocsis-u. 1. sz.* Toate scrisorile să se trimită din partea tovarășilor bărdași la această adresă.

Comitetul central al muncitorilor bărdași a luat hotărârea, de-a începe o agitație cât mai mare prin părțile locuite de români. Comitetul numai atunci va putea ajunge la rezultate frumoase, dacă muncitorii bărdași români își vor împlini datorița.

Regulamentul de afaceri al

Societății de breaslă a muncitorilor bărdași din Ungaria.

Acest regulament a fost primit de a III-a adunare generală a societății de breaslă a muncitorilor bărdași din Ungaria, ținută în zilele de 14—16 Februarie, anul 1909 și este valabil cu data de 1-iu Martie 1909.

În urma acestui regulament, cele de mai înainte, rămân invalabile.

Primirea de membrii.

§. 1. Membrii ai societății poate să fie ori-care muncitor bărdaș de zidiri sau vapoare ce locuiește în Ungaria și care de bună voie se supune regulamentului statului, precum plătește 1 coroană ca taxă de înscriere, precum 20 filleri pentru cartea de membru.

§. 2. Acei membrii, cari sunt deja membrii ai vre-unei societăți cu astfel de intenții, nu plătesc înscrierea, însă sunt datori de-a plăti cotizațiunile dela cea săptămână începând, de când și-a sistat plățirea cotizațiunilor în numita societate. Inșă astfel de membrii, sunt datori de-a plăti acei 20 filleri pentru cartea de membru.

Acea zi de intrare e valabilă și e de a se însemna, în care zi membrul a intrat în societatea de mai înainte.

Cotizațiunile plătite în alte societăți, numai atunci vor fi socotite, precum recunoscute, dacă prin recomandarea grupei locale, conducerea centrală o să ia la cunoștință.

§. 3. Ca membrii ajutători să primesc astfel de muncitori bărdași, cari pe lângă că sunt înaintați în etate, sau bolnăvicioși și nu sunt în deplina putere de muncă, astfel, că aceștia nici n'or fi în stare a plăti cotizațiunile întregi. Pentru primirea acestor membrii, întotdeauna va hotărâ comitetul local. Astfel de membrii nu vor plăti înscrierea, însă vor plăti o cotizațiune de 12 filleri săptămânal, care sumă va intra în

cassa grupei. Taxa cărții de membru e a se trimite centralei. Acești membrii la ajutoare n'au drept; însă dacă și-a câștigat drepturile de înmormântare, aceste drepturi numai atunci le poate perde, dacă au rămas cu cotizațiunile de 12 filleri, peste timpul de 8 săptămâni înapoi.

Cu ocaziunea compunerii cărții de membru trebuie să se noteze: „Membru ajutoar”. Ștampila de membru nu o primesc, însă în schimbul acesteia, e de a se pune ștampila: „plătit”.

§. 4. Membrii singulari, cari voesc a se înscrie în societate, și în jurul lor nu există grupă locală, aceștia sunt datori a să înștiința la centrală pentru înscriere, precum banii de înscriere sunt a se trimite întotdeauna, înainte.

Drepturile și datorințele membrilor.

§. 5. Toți acei membrii, cari călătoresc din vre-un oraș, și dacă acolo există grupă, sunt datori de a-și înștiința afară cartea de membru, precum acolo unde sosesc din nou a și-o înștiința dacă este grupă, c'a sosit; la caz, că acolo nu există grupă, sunt datori a se înștiința la cea mai apropiată, respective la acea grupă, care stă pe acea linie de zonă pe care el se reține.

Acei membrii, cari înainte de plecarea lor, nu și-au adus cartea de membru în ordine, nu pot fi primiți în o altă grupă. Astfel de membrii sunt a se ține în evidență. Esecțiune se face cu aceia, cari pot adeveri prin legitimațiunea primită cu ocaziunea plecării lor dela grupa locală, că această neregulare s'a întâmplat fără să fi voit.

Acei membrii, cari pleacă din localitate pe un timp provisor și merge la alt loc, nu sunt siliți ca să-și înștiințeze afară cartea lor de membru, însă trebuie să se îngrijească, ca cotizațiunile de membru, grupa să le primească la timpul precis. Astfel de membrii, cari sunt în restanță peste 6 săptămâni, acea grupă pe al cărei teritor se rețin acești membri pe un timp provisor, e îndatorată a-i constrânge, spre a-și aduce restanțele în regulă.

§. 6. Fiecare membru are drept a lua parte la consfăturile ori-cărei grupe din ori-care oraș, precum poate folosi requisițele de joc, precum biblioteca, însă drept de vot n'are. Biblioteca numai atunci o poate lua în folosire, dacă vre-un membru din acea localitate o ia pe răspunderea sa.

§. 7. De subt plățirea cotizațiunilor de membrii sunt aceia scutiți, cari pot să documenteze prin un atestat, căruia i-se poate da încredere, că au fost mai mult de 6 săptămâni ca bolnavi, s'au că au fost la deprinderea de arme (rezerviști).

Comisiunea grupei e îndatorată, ca pe coalele cotizațiunilor, precum în cartea de membru, în care a rămas loc gol, ca să însemneze cauza dispensării. Inșă membrii sunt a se face atenți în toate aceste privințe, ca atunci, când li-se plătesc ajutoarele, numai acele cotizațiuni să iau în socoată, cari într'adevăr s'au și plătit.

(Urmare în „Glasul Poporului”).

Poșta redacției.

P. G., Lugoj. În unu din nr-ii viitori.

I. Bărsan, Berlin. Cele 6 coroane ce le-ai trimis la adresa mea, le-am primit. Cei de acasă sunt abonați pe un an și jumătate, d-ta pe-un an. Salut.

A. S. D., Arad. Am primit o parte din abonamente, ce-i cu celelalte? Mi-ai promis epistolă, însă până azi n'am primit.

Arădamului. Foarte bine. Inșă să nu uiți, e chestie privată. Capacități, am văzut berechet, însă or fost ca nuca fără simbur. Cred, că n'ai să mă dușmănești.

C. E. Val. Nu se poate publica. Bazme, publică foile naționaliste. Dacă te interesezi de „*Căldărușa cu trei picioare*”, atunci stăm slab cu cultura. Asta-i educația națională!